

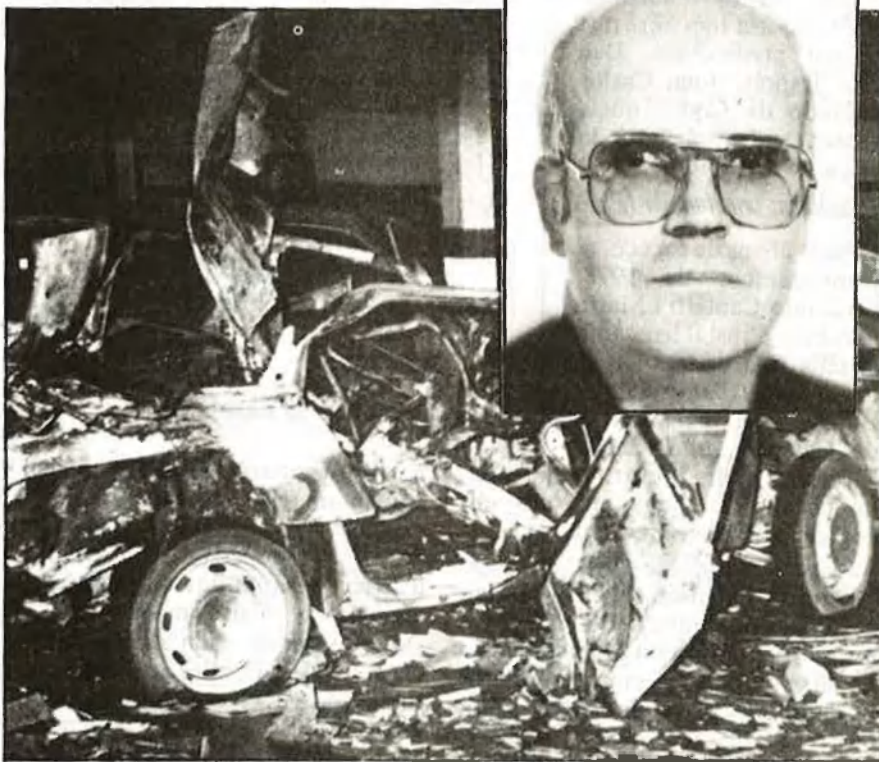
El Grapo, entre nosaltres

Durant l'última quinzena de gener de 1985, els arxius dels periòdics que en tenen han registrat en la memòria reiterades voltes i voltades de misteri: Grapo. Una organització qualificada de fosca i rellafada, que ara compleix deu anys, marcats per les desarticulacions i els renaiements, caracteritzada per mil contradiccions, inclosa una irregular forma d'actuació que pot anar des del comportament més premeditadament cruel fins al llunyà més increíble.

Rosa SOLBES

Un dels punts que més crida l'atenció, per començar, és la sistemàtica «importació» d'elements humans des d'altres zones, de manera que es pot afirmar, amb una mínima possibilitat d'error, que no hi ha valencians en el Grapo. En els orígens del grup podem trobar per què cada nou escamot fixat o detingut —la immensa majoria almenys— ofereix sempre una filiació semblant: gent nascuda a Galícia o Andalusia en la dècada dels 50, zones que, juntament amb Madrid, Barcelona i València, han arribat a constituir-ne els principals terrenys d'operació.

Nascuda l'OMLE (Organització de Marxistes Leninistes Espanyols) al caliu de les vagues de Vigo en 1972, i nodrida en bona part per membres de l'Organización Obreira, el «camarada Arenas» acabà dirigint l'escissió i l'organització del PC (r), partit nodrissa del Grapo. L'escassa, per no dir nul·la, implantació a València dels moviments esmentats pot explicar la falta de «planter local» per a un grup que, de qualsevol manera, sempre ha estat reduït i amb escasses ramificacions socials. Fonts

El tinent de la policia Emilio García Martínez i el seu vehicle, després de l'atemptat

policials valencianes confirmen aquesta deducció, i apunten que sols un «grapo» conegut, Gil Araujo —avui en presó— ha pogut tenir alguna relació de parentiu amb valencians, i sempre d'una forma indirecta.

La «primera generació» cau a Benidorm

Malgrat tot, la presència clandestina i l'activitat del grup al País Valencià han estat intenses i constants durant l'última dècada, protagonitzades a vegades per escamots que podrien ser considerats com a «segona fila» i, en ocasions, implicant la plana major dels dirigents, sobretot de la «primera generació».

La història podria remuntar-se fins al final de 1977, data en què la policia pega un dels cops més espectaculars, després dels rocambolescos segrestaments i posteriors alliberaments d'Antonio Maria Oriol i del tinent general Villaescusa. Un tal Es-

pinosa, segons es diu, secretari general de la UGT de Múrcia, sembla ser l'infiltrat del comissari Conesa, gràcies al qual és detinguda a Benidorm tota la plana major del PC(r). Reunits en un apartament de la ciutat Babel —hàbil amagatall, per tant—, es trobaven, només per esmentar-ne alguns, el «camarada Arenas», Juan Martín Luna, José María Sánchez Casas, José Balmón Castell, etc. Amb aquesta detenció, s'obria el sumari 34/78 sobre la mort del capità Herguedas, a mans de Martín Luna, segons confessaria en els interrogatoris policials. Bona part de les notícies que transcendeixen durant 1977 referides als «grapos» es refereixen a membres afectats per l'amnistia. L'activitat sagnant no és excessivament important, mentre s'especula sobre qui maneja els fils d'una organització que té la «rara virtut» d'executar els seus plans en els moments més delicats per a la transició democràtica. Per exemple, l'assassinat de Jesús Haddad, direc-

tor general d'Institucions Penitenciàries, el 22 de març de 1978, poc després que aquest manifestàs la intenció de realitzar profundes reformes en el sistema penitencial. García Valdés, el 10 d'abril de 1979, tindria més sort que el seu predecessor. Deu dies després, Juan Carlos Delgado de Codex queia abatut per la policia en la plaça de Lavapiés.

València: una família feliç

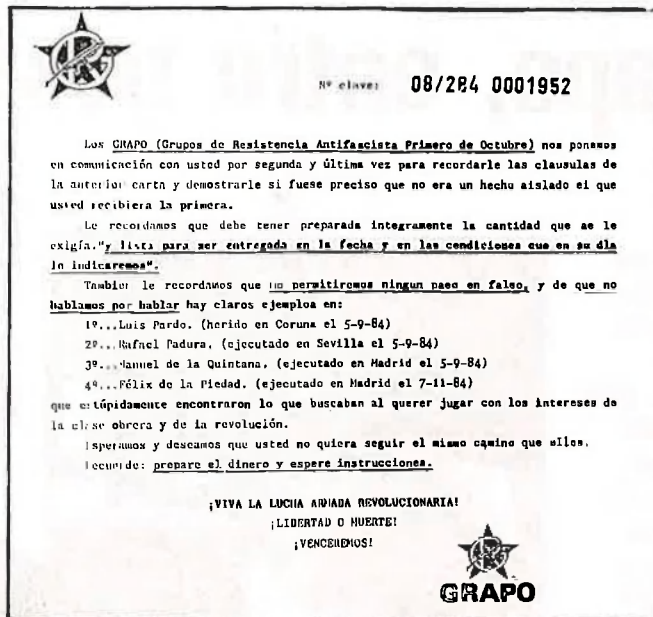
Molt abans de tot açò, al començament de 1978, Fernando Cantero i Marta Giménez s'instal·len, amb la seua filla de tres anys i un xiquet acabat de nàixer, en un pis del carrer de Duc de Calàbria, a València.

Ell viatja molt, és cert, però ella és un encant de dona, amb uns ulls negres i un accent de Cadis...

A final d'abril de 1979, el Grapo reivindica l'atemptat contra la concessionària de Ford de València. I el mes següent, la família es trasllada a un altre modest pis en la perifèria de la ciutat, la plaça del Músic Espí, barri de Torreïel. El mes següent, quan la policia troba la casa de Duc de Calàbria, ja no hi ha allò que busca; així, doncs, després d'un temps, el pis deixa de ser vigilat. No és la primera sospita confirmada sobre els nius terroristes, després de la descoberta, també, de les cases de Nicasio Benlloch, Virgen del Sufragio i Pla de l'Arc, a Llíria. Tot açò; en 1978.

Al maig de l'any següent, quan ja Fernando i Marta viuen a Torreïel, s'esdevé un episodi per pocs conegut i que es resum en les gasetilles periodístiques d'aquesta manera: «Dos presumptes membres del Grapo morts en enfrontament amb la Guàrdia Civil a València.»

És la mateixa data que marca el punt culminant de l'espiral del terror. Els ànims polítics s'han caldejat arran del debat en el Congrés sobre la seguretat ciutadana al País Basc, i el 25 es produeix «el més greu atemptat terrorista des de la mort de Carrero Blanco»; l'atemptat contra el tinent general Gómez Hortigüela, els coronels Avalos i Laso, i el xofer Gómez Borrego. El Grapo havia reivindicat 24 hores abans l'assassi-

Cartes com aquesta arribaven als empresaris

nat d'un guàrdia urbà a Sabadell i aquella mateixa vesprada una brutal explosió s'endua per davant les vidres de vuit persones, i en feria d'altres seixanta-dos en la cafeteria madrilenya «California 47».

La ultradreta crida «Exèrcit al poder», mentre les «ties Maries» valencianes posen el seu granet d'arena manifestant-se davant la Diputació. Milans del Bosch presideix a Paterna el consell de guerra contra el general Atarés, acusat d'insultar el ministre Gutiérrez Mellado, i se sent molt conforme amb l'absolució del guàrdia civil. Tot el món intueix que s'està vivint una de les setmanes més negres del postfranquisme, una setmana esquitxada de rumors sobre reunions entre militars i paisans.

Enemic públic número 1

El final de l'estiu és el moment en què el Grapo pateix un dur colp amb la «caiguda» de nombrosos pisos a Madrid, Saragossa i Barcelona. La policia sap que els clandestins pensen que en les grans ciutats és més fàcil passar despercebuts. Un escamot —sempre compost per tres persones— no lloga mai només un pis. Se'n lloguen diversos alhora, per cobrir-se l'esquena quan algun s'ha ja «cremat».

És habitual que tots els membres del grup visquen junts en algun pis i mantinguen l'arsenal —no gaire abundant, en general— i l'aparell de propaganda en un lloc completament

diferent. Els lligams amb la família, amb els amics, queden trencats en el mateix moment de passar a la clandestinitat.

Per això mateix, el personal i la clientela d'aquell bar de Torreïel es quedaren de pedra quan, el matí del 12 d'octubre, tres homes, que s'acreditaven com a policies, van escorcollar i van detenir aquell veí que s'hi havia aplegat amb la família a prendre un cafè. Pels periòdics, veurien poc després que aquell senyor amb ulleres, no massa parlador, però que semblava bona persona, era José Maria Sánchez Casas, àlias Fernando Cantero, «enemic públic número u», acusat

de més de trenta delictes, considerat com el cervell del Grapo i reorganitzador de la banda després de la mort de Delgado de Codex, sospita que a la primeria de mes ja havia estat recollida per diversos mitjans informatius, però que només més tard es relacionaria amb l'explosió d'un artefacte, a final de setembre, en la caserna de la guàrdia civil del Cabanyal. Eren, segons sembla, 600 grams de pólvora negra, que el mateix Sánchez Casas havia rebut en una cita en Barcelona.

Resultà especialment interessant en aquell moment sentir Librada Díaz, dona de Sánchez Casas, la qual contava amb la major naturalitat la seua vida junts i algunes de les fetes. Mentre empaquetava els escassos ormeigs personals camí del retorn a Cadis —gràcies, per cert, al regal de 10.000 pessetes per part dels policies que li havien pres declaració—, Librada parlava del seu «heroi», i dels amics caiguts, i d'aquella detenció de 1974 amb posterior alliberament per part de Gómez Chaparro, i dels pocs mesos que José Maria Estigué en la presó, malgrat la «caiguda» de Benidorm...

La casa era un autèntic arsenal d'armes, documentació falsa, manuals i centenars de fitxes amb abundant informació sobre domicilis, costums i recorreguts de personalitats civils, militars, judicials, de les finances i del Cos Superior de Policia, guàrdia civil i policia nacional,

incloent-hi, probablement, les del governador civil i les del capità general Milans del Bosch. Però la cosa més curiosa de tot fou comprovar com el pis sencer era ple de premsa ultradretana i com «l'enemic públic número u», incomunicat en les dependències de la Direcció General de Seguretat, enviava missatges a la seua mare a través de *El Imparcial*, dient-li que estava bé.

I, parlant de mares, també fou interessant el relat de Librada pel que fa al calvari que suposà l'operació de càncer que sofrí la seua a Cadis, després de la qual va morir. La dona del «grapo» es desplaçà aleshores al soterrament i tornà sense més problemes fins al seu domicili clandestí i conjugal a València.

José Maria Sánchez Casas havia estat «taxat» en la relació de recompenses ofertes pel Ministeri de l'Interior en la quantitat màxima: dos milions de pessetes. Serà difícil saber algun dia si algú els cobrà. Allò que sí que resultà fàcil fou relacionar la detenció del número u amb les nombroses «caigudes» posteriors a tot Espanya i amb el descobriment, al novembre, del pis franc de Mislata, a Gregorio Gea, 26, porta 28. Hi havia propaganda, màquines d'escriure i més fitxes.

L'any 1979, potser el més sagnant de tota la història en activitat terrorista, es cloïa amb l'espectacular i controvertida fuga de la presó de Zamora de cinc màxims dirigents del Grapo, alguns dels quals acabarien crivellats al carrer: Abelardo Collazo Arauxo, Fernando Hierro Chomón, Francisco Brotons Beneyto, Juan Martín Luna i Enrique Cerdán Calixto.

Els s'ho guisen i ells s'ho mengen

L'any següent no registra, a València, una activitat especial d'escamots o dirigents, la qual cosa no significa forçosament que no n'hi hagués. La policia també coneix les dificultats econòmiques i organitzatives que arrossega el Grapo, fins al punt que les seues accions es diferenciaven fonamentalment de les d'ETA en la precarietat de l'estructura informativa. Les investigacions prèvies i la planificació de les accions solen ser realitzades, en aquest cas, per les mateixes persones, la qual cosa facilita un major índex de falles i errors

i, sobretot, una major facilitat a l'hora de detencions en cadena, per a «estirar del fil».

Ocorregué a finals de novembre de 1980, quan un escamot intentà assaltar l'oficina de recaptació d'impostos del carrer de Ciril Amorós. Açaçats els assaltants per la policia nacional, resultaria mortalment ferida Maria José Jiménez. Se suposa que els altres membres de l'escamot

esclata en la façana de la Delegació d'Hisenda de València, i hi causa importants danys materials. La porta principal quedà destrossada, com també nombrosos cristalls del mateix edifici i l'escala del vestíbul. Un membre de la guàrdia civil hagué de ser hospitalitzat per un fort atac d'asma i, un poc més tard, el Grapo reivindicava l'acció a través d'una telefonada al diari *Egin*.

Anastasio Gozalo Cardial i Maria del Carmen Munoz Martínez. Dos dels «grapos» detinguts

eren el seu marit, José Jiménez Fernández, Francisco Roberto Lineira i una dona anomenada Maria Dolores Castro. L'arma que van usar era una «Parabellum» del nou llarg, i fugiren en un cotxe robat, que abandonarien posteriorment en la zona del Saler.

A la primavera de 1981, les comarques valencianes del sud són testimoni de rigorosos controls policials, davant la sospita que Cerdán Calixto, considerat un bon coneixedor de la zona, s'hi ha refugiat. Més tard, se sabrà que la seua activitat principal es desenvolupa a Catalunya, que esdevé centre d'operacions davant les dificultats, cada vegada superiors, d'actuar a Madrid. Pel setembre d'aquell any mor Cerdán Calixto, considerat com a màxim responsable.

Al maig de 1982, un potent explosiu compost per un quilo de goma-2

La policia atribueix aquesta acció, com també dos atracaments anteriors també comesos a València, a l'escamot «femení» format per una dona, considerada com a bona coneixedora de la ciutat, Teresa de Jesús González Rodríguez, acompanyada per Carmen Cayetano Navarro i Josefina García Aramburu. També se'ls atribueix l'assalt a mà armada a la sucursal del Banc de València, a Gaspar Aguilar, 75, comés el 29 de maig, i la col·locació d'una pancarta amb explosiu simulat a la gran via de Germanies, l'endemà. Fets que demostren una activitat, almenys latent, malgrat que en 1980 la policia, havia descobert distints pisos francs dels «grapo»: a Bisbe Puchol Montís, Pare Ferris, Sendà Albors, Eduard Boscà, encreuament de Dènia amb Sueca, República Argentina i Astúries.

Manuel Pérez Martínez, «camarada Arenas», a l'eixida de la presó

Negociació i contraatac

Després de la mort de Cerdán, és difícil saber fins a quin punt Martín Luna, el fugat encara en llibertat, és qui mou els fils, i fins a quin punt intervenen els empresonats, com Sánchez Casas, que ja ha estat processat per l'assassinat d'Haddad —entre altres acusacions— i que ja pel febrer de 1981 pareix posar condicions al tribunal per a deixar allò que ell anomena la «lluïta armada». La cosa certa és que el nostre home passa quasi més temps davant l'Audiència Nacional que en presó, i que va acumulant segles de condemna sobre les espatles, agreujades, encara, per cada escàndol organitzat en la sala i cada expulsió per desacatament.

Com a part de tota una acció coordinada en distints punts de l'estat, el 17 d'octubre de 1982 esclata una bomba en un establiment d'Opel, a València, i un altre artefacte en l'oficina principal de Banesto, en el carrer del pintor Sorolla.

Aquest és el moment en què Sánchez Casas ha entrat en converses amb la policia i la guàrdia civil, de cara a un alto el foc i, potser, al posterior abandonament de la lluita armada. El «camarada Arenas» hi està d'acord, però Martín Luna continua actuant en el carrer fins que és mort a trets a Barcelona el 5 de desembre.

Pel que fa a València, en aquells dies se'n descobreix un nou pis franc, i l'escamot que actuà poc abans sembla haver-se esfumat. Entren aleshores en acció Mercedes Padrós Corominas, Anastasio Gozalo Cardiel i María del Carmen Muñoz Martínez, els quals fan saltar pels aires el cotxe que intenta enge-

gar, en el garatge del seu domicili, el tinent de la policia nacional Emilio García Martínez, que mor quasi instantàniament.

A l'agost «cauen» els dos darrers «grapos» detinguts per la brigada 26, un poc per casualitat, quan, segons sembla, preparaven un atemptat contra un microbús de la guàrdia civil. Se'ls atribueixen, aleshores, les següents accions: atemptat amb explosiu en la central telefònica del Grau, al carrer d'Abastos, 2 (1 d'abril de 1983); atracament armat a l'oficina del banc de Santander, carrer de Fra Juniper Serra, 76 (8 d'abril del mateix any). I, així, fins a prop de 20 assalts i voladures, més tres assassinats. Determinades fonts afirmen que els detinguts «planejaven accions contra el governador civil de València i contra un propietari d'una fàbrica de pantalons vaquers». Tots dos apareixien en primer lloc d'una llista trobada en un amagatall secret del barri de Campanar. Hi apareixien, a més, noms de polítics valencians de distintes formacions, guàrdies civils, policies nacionals i membres del Cos Superior de Policia». A més d'aquest pis, també se'n trobaren d'altres, durant 1984, als carrers de la Pobra de Farnals i de Loriguilla.

Entra dins de les probabilitats que aquest escamot fos l'autor, també, de les següents accions: explosiu en oficina d'Hisenda del carrer del Mestre Sosa, 24 (30 de maig de 1984); explosiu en el carrer d'Arts Gràfiques, 8, baixos (Delegació d'Hisenda, desactivat el 6 de juliol); explosiu en el concessionari Peugeot-Talbot (Autodisa), carrer de Benicarló, 9 (desactivat el 14 d'agost); enviament de la

primera carta a 23 valencians exigint-los l'impost revolucionari (carta que, per cert, s'arribà a trametre a empresaris en fallida i inclús a alguns de difunts, mostra de la precarietat de la infraestructura d'informació).

Allò que ja resulta més difícil és atribuir a aquest mateix escamot l'enviament d'una segona carta, fins ara no reproduïda per la premsa, en què es posa els exemples d'alguns extorsionats «ferits o executats», que, «estúpida, trobaren allò que buscaven volent jugar amb els interessos de la classe obrera i de la revolució».

Ha hagut de ser un altre escamot, ja que aquesta segona «i última» advertència fou remesa el passat mes de desembre, data en la qual aquests ja eren detinguts

Aquest fet, junt amb l'atrancament al banc Popular Espanol del carrer d'Alboraia, 36, el 8 de novembre passat, fan pensar que València encara és un lloc d'assentament d'un escamot «grapo», que, segons fonts policials, podria ser compost per Jaime Simón Quintela, Manuel Bana Gil i José Francisco Tapia Segovia. Sembla descartat definitivament que la temptativa de segrestament del propietari d'Autocasa, el sis de setembre, haja pogut ser obra del Grapo, sigles sota les quals intenten camuflar-se, a voltes, delinqüents que no hi tenen res a veure.

A mitjan gener, els policies que mataren Martín Luna recorren contra l'acte de processament, i el Ministre Barrionuevo s'hi solidaritza. L'Audiència Nacional jutja els «grapos» que actuen a València, i pocs dies més tard es dona a conèixer la detenció de 18 membres del grup (Lucio García Bayo, a València) i la troballa de l'aparell de propaganda en un pis de l'avinguda de Campanar, num. 8. Uns altres dos pisos, a Torrefiel i a Mislata, serien descoberts dies després.

Mentrestant, van eixint a la llum molts bunyols fets per alguns dels escamots, i, també, semblen definitivament paralizades les negociacions. I el «peix més gros» que s'ha mogut per València, Fernando Cantero-Sánchez Casas, consumeix una condemna que arriba als 1.028 anys de presó, per 139 accions terroristes, 35 de les quals tenen relació amb assassinats, homicidis i atemptats a l'autoritat.